

Vrijzinnige Gemeente Zierikzee 10 juli 2022

Thema: Brieven van Johannes. Gelezen: 1Joh. 1,5-7; 1Joh.4,7-21; 2Joh.1,1-13 en 3Joh 1-15

Toespraak Franck Ploum

1.

Wanneer we aan de brieven van Johannes denken, zullen voor velen de woorden 'liefde en liefhebben' als eerste bovenkomen. De eerste brief van Johannes met de oproep elkaar lief te hebben is op menig huwelijksdag de gelezen tekst. Samen met het Hooglied van de liefde uit de Korinthiërsbrief van Paulus prijkt 1Johannes bovenaan de lijst.

Nu is een gebrek aan liefde en gebrek vooral ook aan liefde voor elkaar een belangrijk thema in onze wereld. Want het bijbelse begrip liefde gaat in eerste instantie niet over de liefde van mensen een op een, niet over relaties of verliefdheid, het gaat in de bijbel in eerste instantie over liefde als solidariteit. Liefde voor je naaste hebben is zorgen dat een ander kans van bestaan heeft, kan leven, tot haar of zijn recht kan komen in het leven. Die liefde is dan ook in eerste instantie gericht op mensen in kwetsbare posities, de armen en zij die moeten leven in onrecht.

Nu in onze wereld zelfs Japan, toch een van de meest pacifistische landen ter wereld dat we kennen, getroffen wordt door de laffe moord op een politicus, moeten we vaststellen dat we met elkaar en met onze wereld in een tijd zijn aanbeland waarin we niets meer kunnen uitsluiten. Duisternis regeert overal om ons heen. In plaats van liefde groeit de haat tussen mensen. Intussen rennen we van de ene crisis in de andere en wordt overal het vuurtje flink opgestookt en worden de verschillen en de tegenstellingen groots uitgemeten. De rede, het midden, de redelijkheid lijkt ver te zoeken.

Chaos, misschien is dat wel het beste woord dat past bij de tijd waarin we leven en te midden van die chaos zoeken we een weg, zoeken we houvast, een woord van waarde. Misschien hopen we wel dat er in deze chaos een stem zal klinken die roep 'licht' en dat er dan licht is, al was het maar als verlichting van alles wat ons bezwaart.

2.

De brieven van Johannes. Drie kleine briefjes. Het mag de naam brieven eigenlijk niet dragen. Ze hebben meer het formaat van een volgeschreven ansichtkaart dan van een vel papier. Drie briefjes geschreven ergens tussen het jaar 90 en 100 van onze gangbare jaartelling, ergens rond Efeze zo vermoedt men. De auteur? Geen idee. Net als de vier evangelieverhalen zijn ook deze documenten niet van een naam en toenaam voorzien. De tweede en derde brief beginnen met 'de oudere'. Daar is het latere 'ouderling' aan ontleend. Iemand die namens een gemeente, een gemeenschap spreekt. Maar 'de oudere' zegt nog steeds niet WIE de auteur is. Maar de thematieken en de stijl zijn zo verwant aan het evangelie van Johannes dat men uitgaat van dezelfde auteur, of beter nog dezelfde kring van denkers en schrijvers. We noemen ze dus Brieven van Johannes.

Wat zijn die thematieken dan? Licht, liefde en waarachtigheid, of waarheid. Die drie woorden staan centraal. Die drie woorden zet de auteur in om de gemeente aan wie hij de brieven richt bij de les te houden. Kennelijk is dat dan al nodig. Het is enerzijds nog redelijk kort na de dood van Jezus maar er komen steeds meer tweede generatie en derde generatie volgelingen en dan is er kennelijk behoefte aan richting, aan koers, aan woorden die de weg wijzen. Er is in de brieven dan ook sprake van duisternis, dwaallichten en boosdoeners. En het zijn deze drie die het vertrouwen van mensen

beschadigen, die de koers van de gemeente in gevaar brengen, die mensen op dwaalsporen pogen te brengen.

In onze tijd kennen we dat ook. Berichtgeving die verwarring zaait. Stromingen die tot doel hebben het vertrouwen te beschadigen, samenlevingen te ontregelen. We kennen inmiddels allemaal de begrippen 'fake-news – nepnieuws' of zoals Trump ze altijd graag noemde: 'alternative facts – alternatieve feiten'. We kennen in de sociale media, de zogenoemde trollen. Dat zijn computers, programma's die er voor zorgen dat bepaalde berichten op twitter of facebook duizenden keren gedeeld en positief becommentarieerd worden. Het lijkt dan van bestaande personen te komen, maar feitelijk bestaan die delers en becommentarieerders helemaal niet. En daarnaast kennen we ook nog steeds, net als in die eerste eeuw van onze jaartelling, mensen die verwarring zaaien, liever vuurtjes opstoken dan brandjes blussen, het negatieve, de duisternis voeden in plaats van het licht ontsteken.

3.

De brieven maken er melding van dat ook binnen de Jezusbeweging, dus binnen de groep zelf, er mensen zijn die de duisternis voeden, vuurtjes opstoken en verwarring zaaien met 'fake-news'. Althans in de ogen van de schrijver. Mensen die de gemeente op een dwaalspoor proberen te brengen door van alles te verkondigen over Jezus dat niet in overeenstemming is met de wijze waarop de gedachtenis aan Jezus voortgezet dient te worden. Nu kunnen we ons daar van alles bij voorstellen. Een jonge beweging, zestig jaar na de dood van de leider. Eerste en tweede en beginnend al derde generatie volgelingen. En dan ontstaan er spanningen, verschillen van inzicht over de koers. Dat is op zichzelf ook geen probleem. Wat de auteur wel een probleem vindt is dat er Jezusvolgers zijn die roepen dat God licht is, maar die zelf duisternis verspreiden. Die prediken dat God liefde is, maar hun broeder of zuster haten. Die waarheid verkondigen maar zelf onwaarachtig leven. Dat kan helemaal niet. Hoe kun je God liefhebben als je je naaste niet liefhebt? Hoe kun je deelhebben aan God die licht is, als jij leeft in duisternis? Dat is niet met elkaar te rijmen.

Die wijsheid is voor de schrijver van deze drie briefjes niet alleen verbonden met Jezus zelf. Nee, die is zo oud als de Thora. Jezus heeft geen nieuw gebod gebracht, maar heeft het oude weer onder de aandacht gebracht. Licht, liefde, waarachtigheid zijn te vinden in het wandelen in de leefregels van de Thora. (2Joh.1). Hier in deze gemeente en op alle plekken van Jezusvolgers en beginnen de gemeenschappen, wordt aan het eind van die eerste eeuw gezocht naar identiteit: wie zijn we? Waar komen we uit voort? Waar ligt onze toekomst? Dat had alles te maken met die gebeurtenis in het jaar 70: de vernietiging van Jeruzalem, inclusief de tempel, door de Romeinse overheerser. Het jodendom, inclusief de Jezusbeweging, was gedecimeerd, vernietigd, en de overblijvers bleven gedesillusioneerd achter met alleen nog maar vragen. En die vragen riepen een veelheid aan antwoorden op. Kennelijk ook een grote stroom aan antwoorden die de Jezusbeweging liet afdrijven van haar Joodse wortels. En dat werd gevoed door diezelfde Joodse wortels die ook de vraag stelde: wie zijn we nog? En wat moeten we met die Jezusbeweging?

Het hele Johannesevangelie is een document dat poogt aan te tonen hoezeer de Jezusbeweging onderdeel is van het Jodendom. Het is dan ook heel vreemd dat dit evangelie door de eeuwen heen steeds meer als anti-Joods is gelezen en verstaan. In deze drie korte geschriften zien we dezelfde tendens: Jezus en Thora horen onlosmakelijk bij elkaar. Je kunt ze niet los van elkaar zien, laat staan dat je iets van Jezus zou kunnen begrijpen los van de Thora. De liefde als geleefde solidariteit is niets

nieuws, die woorden, dat geloof is geworteld in die oude woorden van Thora en profeten. Het enige dat je zou kunnen zeggen is dat ze in Jezus opnieuw, of nieuwe betekenis hebben gekregen.

4.

Een wereld in chaos en wij in deze wereld. We maken er deel van uit en tegelijk voelen we afstand. Nee dit is niet onze wereld, en het is ook wel de onze. Liefde als gedeelde solidariteit vraagt van ons dat we ons niet terugtrekken uit deze wereld, uit de samenleving. Het vraagt niet dat wij ons verheugen in ons gemeenschapje met elkaar, als waren wij een tegenover van deze wereld. Het vraagt zeker niet en soort zelfgenoegzaamheid als hadden wij waarheid in pacht en de wereld waarin wij leven niet.

Het vraagt wel dat wij in deze wereld zoeken naar mogelijkheden om mensen van licht en liefde en waarachtigheid te zijn, tegen duisternis, chaos, haat en leugens in. Daarom vraagt het ook bewustwording van ons aandeel in de chaos, ons aandeel in de liefdeloosheid. Alleen met dat inzicht kunnen we naar buiten stappen en bewust kiezen voor een andere koers. Een koers geworteld in dat oude verhaal. Dat oude verhaal steeds weer, eeuw na eeuw, geschreven en herschreven, in literatuur, kunst en muziek, in mensenlevens die ons tot voorbeeld strekken. Steeds weer beleefd en gevierd en vernieuwd, hertaald, zodat het verstaanbaar kon worden.

Aan ons om de juiste woorden te vinden waarmee elkaar bemoedigen en kunnen versterken, woorden die de wereld helpen, hoe klein of lokaal ook, om mooier, beter, heler te worden. Vandaag worden ons al een paar woorden aangereikt: Heb lief, wees waarachtig, wees lichtdrager. En mensen zullen je herkennen als bron van hoop, als baken in chaos en duisternis. Herkennen als volgeling van die ene, die in staat was het te doen, dat Thorawoord: liefde tot het uiterste.

Zeg amen. Dat het zo moge zijn.